

Український Скільд

II квіт - 20

стото (Ч. 4) стото

Руський
Земельний Газетник
Артиль
ІПАІІ
№. 0-3659
Русь
Земельний газетник

ЛЮТИЙ
1921
ЛІБЕРСЦЬ

* ТАБОРОВА ЦЕРКВЯ * ЛІБЕРЦІ *

Ліг теперішній мент.

Надходить „февраль”, в якому український народ визволює ся з під царата та його чорно - реакційного правительства, час в якому вступив у фазу власного демократичного і національного життя.

Та вскорі підлав він під східні впливи, де розмаркував ся на всі боки так званий „інтернаціональний порядок”, який переносив ся і на терен України - коли тимчасом між нашими чільними діячами почала ся партійна сварка, дикуючи якій опинився укр.народ на розпутьті.

Провідники сварилися о рай на землі, а народ ішов котрий - куди, доки вкінці і провідники і народ опинилися в пеклі.

Вислідки цих партійних сварок такі болючі, такі нікчемні та такі страшні у наслідках, що на згадку про те все почвілі тиснуть слізами до очей а біль та досада за гортаньку стискає.

До якого раю досварилися, це найкрасше відчувають онті порозкидані потоптані та понівечені по всему світу - ну тай також набутъ і Ви, наші „принцільні” провідники.

А якої долі зависті український народ?

Послухайте тільки що говорить сьородня кождий селянин - Українець - дочого довів його теперішній рай:

„Ми стогнемс в лямі большевизма гіры ж в царськім стогнали; ми не хочемо волі голошеної щодennими вбийствами і грабіжю та державої чужи-

ми штиками....

І чи не сором Вам за ті ваші безглузі сварки, чи не сором, що змарнували, ба ще і марнуете час на глупостях, за якими реального життя не бачите. Коли ж вже додумаетеся до того, до чого додумався „безпринципний” селянин, коли побачите, що ця голосена воля нічо інше як кастове явище, приbrane у пірjà інтернаціоналізма. Це добавив вже укр. селянин, що додали вже давно ті, що мають очі на то, щоб бачити, що бачать всі, яким не зайдли очі полуною і та „воля” стане невдовзі смішною навіть для тих, котрі ще і тепер волочать по кріавому болоті червоний прапор.

Вандальсько давлене чувство національної свободи починає виступати як головний чинник сучасного менту і рухів апостолів провідників так званого інтернаціоналізма в сучасний мент настільки криві, настільки покручені, що ось-ось недалекий час, коли він сам закрутиться тай зломить собі вязи. Ми в праві сподіватися вибуху великих національних подій, ми в праві вірити що великі часи ще генъ-генъ не минули а послідна Іх Фаза мусить застать нас вже приготованими.

І отсей чент прямо таки заставляє всіх кинути всякі сварки т злучитися в один чинник, якого цілюю — і то одиночною цілюю — будаби визволюча боротьба з під тяжкого чужинецького ярма.

Нас не визнає Захід — чути від всіх боків....

Захід не може визнати тієї суспільноти, яка своїми Невгодинами сама себе ігнорує.

А може визнає нас Всхід?!

Про це ясно і різко висловлюється сам український народ, чого раніше від нього не можна було Почутити. Соціалістична ідея дискредитується не ким іншим а самими східними провідниками. Скажім що це еволюція, але розвиток соціалістів західного такту із соціалістами сходу, ясно свідчить, що східний соціалістичний рух не є рухом цілого соціалістичного світа. Що торкається III. інтернаціонала, то на нім не марка інтернаціонального пролетаріата, ба і не марка русского пролетаріата — а марка сходу. І томуто соціалісти, примикаючі до другого інтернаціонала, не можуть пристосуватися до третього.

Висновок ось який:

Всі українські партії мусять закинути все що їх до тепер розєдинувало і злучити ся в один політичний фронт, який повів би справу будівничим шляхом. За тими партійними чинниками, які у велики часи відбудови української держави дали місце жевгоді і не створили в потрібний час коаліції ніка припинили діяльність скідної червоної лабораторії в котрій робляться на нашій шкурі спроби переведення в життя фантастичних думок лише ся прокляття.

Далі мозчати та глядіти, як занапашують ся Великі часи, не можна і в кого ще язик не вирваний, повинен кричати:

Проснітъ ся, опамятайтъ ся, очутітъ ся, відкрийте очі і побачите звірюку проти якої мусите виступити одним спільним фронтом, бо інакше вона пожере вас всіх!...

Грейнер-Країн.

Молитва.

Боже, скарай злодіїв москвинів!	Свята братів і дідів наших кров
Надолюдків-ляхів скарай!...	Прокляттям хай вічним впаде.
Що все мордували України світів,	На тих, кому жалість коли, чи любов,
Що все плюндрували наш край.	До ворогів наших прийде....

Ляхи ї москвини, ті брати-кайи
На віки сконаютъ нехай...
Нам, Боже, Україну від них спорони.
Наш рідний-коханий наш край!...

7/ЛІІ. 1920 .р. Ліберець-Чехія.

В.А——ий.

Лір.Ч—у. і нрд. О—ий.

Самбірські падолистові дні 1918р.

Обставини які попередили день перевороту в Самборі належать мабуть до найменідрадніших зі всіх міст Схід. Галичини. В посліднім часі австро-рийською панування находилися в Самборі дві мадярські охоронні сотні

ні, асістенціїкомпанії/а українських частин ні відділів не було ніяких. Саме місто, враз з передмістями, з більшостю польською, а робота Національної Ради, яка утворила ся в місяці жовтні була лише в перших початках розвою. Томуто не дивно, що приказ генерального військового комітету, з підписом сот. Вітовського, заскочив українську громаду Самбора ненадійно. Цей приказ приввела панна четар С -а, 31. жовтня о годині 11. вночі. Він був короткий а тодіщо заняти місто та перебрати владу вночі з дня 31. жовтня на 1. листопада. Приказ передаваю двом австрійським старшинам Українцям, які були в той час в Самборі, а ці що в бігу ночі скликали засідання всіх виднійших укр. громадян Самбора. На тім засіданні показало ся ціле неприготовання а рівночасно і острах перед будучим. Засідання відбуло ся під досять пригнобленням мастроем, бо не було української мілітарної сили, щоби приказ перевести в діло. Та вибрано комітет зложений з п'ятьох людей в який входив пор. Ч - ч, бо більше старшина на цей час не було. Задачею того комітету було старати ся заняти Самоір в найближчих днях. Осідок комітету був Самбір а решта інтелігенції мала розіхнати ся по селах в цілі організуванням військових частин, при помочі яких малоби наступити занята міста. Та не так склалось як думалось. Дня 1 листопада польська борзка, зломена із гімназистів та семинаристів під проводом професора Канаровського, по порозумінню з командою мадярських частин, яка передала тій борзі все своє зброя та муніцію, заняла місто. Однак влада єї була коротка. „Польське військо,” нарабувавши австрійських магазинів, почало зовбігати її. На відворот організація Українців почала розвивати ся дуже скоро. Вже протягом 1. листопада позаниманий залізничні стації на всіх залізничних пляжах кругом Самбора. Поляки побачили, що їм не вдасться удержати ся і скликали 2. листопада на лільну нараду представників всіх народностей міста. Там прийшло до порозуміння. Вибрано спільній комітет зложений із 3. Українців, 3. Поляків та 3. Індів, який мав управляти містом. На чолі комітету і рівночасно командантом міста призначено на тій карааді Українця сот. М - ча. І так від дня 2. листопада почадається спільна влада Самбора. Тимчасово український комітет старав ся вислати як найбільше Українців до міліції. Міліціантів Українців поміщені та організовано в касарнях бувшого полку піхоти 77. Їх число зростало з дня на день, а про-

тивно польські міліціонери розбігалися. Вже 3. падолиста всі виставлювані важніші стійки в місті давала укр. міліція а також і залізничний двірець був стережений Українцями. Старшини Українців напливали чимраз більше - одне і робота буда певніша. Праця по селах виказувала добре успіхи. Дня 3. падолиста був стан укр. міліції в Самборі вже скільки 150 людей. Треба підчеркнути свідомість хвили укр. учнів середніх шкіл, які на перший поклик станули в ряди та віддали рідній справі велику прислугу.

Дня 4. падолиста видав укр. комітет приказ, щоби 5. падол. о год. 12. в полуночі розоружити речі польських міліціонерів та перебрати владу у свої руки. Старшинам порозділявано поодинокі завдання, які мали виконати. Вже раненько почали сходити зі всіх сіл повіту Самбір селяни, почали уоружені - чим хто мав. Коло 1/2 до дванадцяти години перед полуноччю почалося перебирання влади та обседжування всіх урядів і магазинів. Велику поміч дав повіт Старий-Самбір, який висловив до 70 уоружених та добре зорганізованих людей. О год 12. в полуночі повівали вже укр. прапори над містом.

Переняття влади відбулося майже без бою і жертв, бо Поляки побачивши більшу силу почали втікати на всі сторони з криком: "Гайдамакі! ідов ржонць". Сей час призначено комдтом міста сот. М-ча, а повітовий комісаріят переняв др. Ч-и. Від цього часу поступає організаційна праця ще скоршим ходом. Люді голоситься ся недостатком, так що поодинокі частини виїжджають на поміч іншим загроженим містам.

Ліберець, дні 9. січня 1921 р.

Волоф. Винагродський

Спомини з падолистового перевороту в Балагороді і Ліську.

Під час австрійської війни, живав я постійно в Балагороді, а дні 29. жовтня вечером пішов на прохід пляском в напрямі Ліська. Вже уйшов може 2 кільометри, як стрімув зі знакомого жовніра, адемосіліованого, що вертав до

дому. Він перший розповів мені про розпад Австрії і сотні інших подій, які своєю грандіозностю зробили на мене дуже сильне враження, дарма що розвал Австрії і події що мали по нім настути були вже від довшого часу темою тихих балачок, а то вкінці навіть менш або більш явних розважувань і приготовлень. „Скінчена війна” - говорив жовнір що вертав з Krakova - нема Австрії, австрійські вірли і державні емблеми поздирали та заступлені польськими. Від Krakova по Ясло всюди вже перебрали - власті Поляки, та проголосили в Зах. Галичині, польську державу!

Це все одним духом розказав мені жовнір, та хутко попрощався зі мною, бо сліво було йому до жінки і родини. Хоч я перед тим загадав уладити собі того дня довший прохід, то супроти так епохальних подій вернув скорою ходою назад до Балигорода, щоби поділитися відомостями зі знакомими Українцями, а заразом нарадитися над теперішнім положенням. За якої може чверть години був я вже в помешканні місцевого потаря п. Теодосія Будзиновського, та переказав я йому цойно почути вісти. Та хоч переворот від кількох тижнів майже висів над нашими головами, хоч про нього останніми днями зовсім отверто писали часописі, хоч вже і приготовлення до нього ішли зовсім явно, то ця вістка, як перше підтвердження від довшого часу сигналізованих подій, зросла на пресіта глибоке непереможне враження. Сеж бо сходила в могилу одна з великих і старих держав, котрої розвал повинен був отзорити нам дорогу до волі і щастя.

Та не пора була на сентименти, треба було порадитися над нашими найближчими завданнями і обдумати план діяння, до чого ми і зараз приступили. Ми порішили переляти владу в нашій місті та в тій цілі скликати на день другого ладол. 1918 р. до Балигорода народне віче, котре як орган для виявлення волі населення мало проголосити принадлежність нашого ладу до укр. держави. Найближчою нашою задачею буда отже організація віча і ми постановили, що я і п. О. К — ч мають удати ся на села та завізвати народ перебрати владу у свої руки та заразом приготувати ся до оборони, колиб так близько в компактних масах живучий сусід схопів посягнути на нашу волю. Другого дня в суботу пішов я на села а іменно в сторону Цісни та обійшов - почастки обіхлав - через суботу і неділю 18 сіл визиваючи всюда до борби за волю. Другий висланник направився в сторону Лісь-

ка та обіймов 14 сіл. Вже ранним ранком 2 падол. заповнився місцевий ринок і ціле місто масами сільського народу, який напливав з усіх сторін великими юрбами. Поляки, яких в місті невелика горстка супроти тих мас, потратили голови і проти наших намірів, проголосити укр. державність, удавали спокій і прихильність, дарма що на лиці кожного з них малювалися переворот і зденервовання.

Рівно о 12 год. в полуднє 2 падол. отворив віче короткою промовою місцевий парох о. О. Малецький а по бесідах судиї Занькова, посла Антона Старуха і нотаря Г. Будзиновського, нарід, що явився в імпозантній слизі, проголосив з одумевленням принадлежність повіта до укр. держави. Рівночас-кою постановою віча обсаджено місцеві уряди, при чим влада політично адміністраційну передана і нот. Будзиновському. Заразом вибрано комітет який має устати ся до теперішніх начальників урядів, щоби сповістити їх про перебрання влади укр. державою, та закадати від них заявки горожанства. Ще того самого дня комітет сей обіймов всі місцеві уряди, котрих начальства признали нову владу. Перехід влади в укр. руки відбувся в най-більшим спокоєм і порядком. З Поляками нігде не прийшло до сутичок, і взагалі за весь час укр. влади в тутешнім повіті нігде не прийшло до нарушення спокою і правного стану. Місцевий комісаріят постарає ся о апрова-зациі для знищекого довговійногоНаселення, наложив податок/поголовне/ на удержання міліції та розпочав підготовку працю до надому рекрутів. Міс-цеву залогу згодом скріплено до сви 150 людей з командантом гі Нази-ченко чет. Миколу Хруповича. Українське населення зрозуміло вловні вагу хайлі та сповнило прикази і розпорядки уряду з похвальною точністю.

Тим часом ворог не спав, а став приготовляти ся до нападу. Та Поля-ки, не маючи віри на свою силу, пустили ся на хитроці. Двя 19. грудня прислали до нас кільканадцять уоружених жовнірів враз з командантом, котрий сей час зголосив ся в замін комісаріяті та заявив, що має поручення від команданта Ліська, котре було вже тоді в польських руках, скріпити своїми людьми українську залогу міста та взагалі помагати нашому урядови в переведжуванні його приказів і постанов. Польський командант Ліська, Рихлінський, мовляв вловні признає рацію існування нашого уряду в більші городськіх окрузі, ба що більше він бажає власними жовнірами скріпити

наші сили /чого там зовсім не було треба / тай лижень в тім чеснім і на скрізь братськім намірі присилає до нас своїх людей. Ось таким хунтою послугувалися Поляки, щоби осягнути свої завоювальні цілі.

Та річ природна в ширість цих запевнень ніхто не зірив, том не дивини, що населення уоружилося з жигъ, чим хто хіг і стягнувши ся з силі кількох соток до Балигорода, виглядало по короткій перестрілці лукавого на Ізданка. Поляки відступили до Ліська та розсердженні своєю невдачею шойно тепер стали серіозно ладити ся до нападу.

Сподіваний напад наступив вночі 22. січня 1919 р. Поляки мали кількасот добре уоруженого ховніра, два скоростріли і велику силу ручних гранатів. Тимчасом в нас не доставало муніції, якої брак як майже всюди так і тут був причиною невдачі. Дні 23. січня, по довшій боротьбі, ми були при неводені опустити місто. Та відворот нам не був далекий. Ми обсадили також балигородські гори, та ждучи підмоги із сіх та довоzu муніції, держали сторожу над околицєю. Поляки намагалися кілька разів прогнати нас з наших становищ, однак вої їх зусилля розвилися об хоробрість нашого Лемка чи то в кундуру, чи у своїй цівільній ноші. Навряд, по кількох днях, ми зробили наступ на Балигород, та окруживши містечко з усіх сторін вдерлися до нього і оланували його в цілості. Однак сильний відділ кавалерії, який саме в критичну хвилю прийшов Полякам в підмогу, приневолив нас до відвороту. Тим разом заняли ми лінію Воля-Міхова, Кольниці, Рябе, Яблінки, Лопінка навязуючи таким чином сполучку з іншими відділами під Лютовисками які рівночасно з успіхом боролися проти ворога. Лінію цю з малими змінами задержали ми аж до маєвої офензиви Галерівців.

Що інакше розвивалися події в Ліську. І тут скликано З. падолиста 1918 р. народне віче яке передало політичну владу в повіті о. В. Мисикові з Ванькової. Утворена делегація зажадала від старости Погорецького передачі влади Українцям, що він без надуми і зробив. Та Українці в ліському судовому окрузі не були зорганізовани, а маючи під боком в Загір'ю і Сяноці правильну Польську армію, скоро видустили керму правління зі своїх рук, котру перебрали Поляки. Тимто українська влада в Ліську існувала фактично лише кільканадцять днів. З огляду за це як також ізза великої територіальної розлогості повсталі на території політичного повіту Ліс-

ко два комісаріяти, в Балигороді і Лютовиськах, яким підчинено і деякі села округа судового Лісько, не заняті ще Поляками.

Калечин, 23. січня 1921 р.

Три поклони.

Тиха вода, тиха вода, беріжечки зносить... (нар-лісня.)

У сумерках у діброві

Другий поклон дівчинці

Соловій голосить,

-Ах ті карі очі...

Молодий стрілець, з раною в крові,

Ті не шлюблі та удівонці,

За помічю просить.

За місячні ночі...

Аж де взяли ся ворони,

Мчить ся спомин за спомином,

Сумно-сумно крячуть,

Життя догасає,

Молодий стрілець ще три поклони,

Молодий стрілець третими поклонами

де очі не бачуть...

Головку склоняє..

Перший поклон матіонці-

Поклон Тобі на прашання,

Далеко...не видно,

Ненько Україно.

Аж за Збручем там у хатинці,

Вкрій мене степом, вкрій Вевталання,

де любо -- хоч бідно.

Вкрій свою дитину"!...

Замовк стрілець, лиш соловій

Жалібно щебече,

Кучерявий дуб листом замумів,

Гей молитву мепче....

П. Як. Ділпенко.

Група от. Ляєра.

Не довго втримали ся війська Директорії в Київі після скінення гетьмана та здобуття його. Під занятю Харкова большевиками, ст. Валбачан, командувачий всіма військами Директорії на Лівобережу, скоро відступав в півднево-західнім напрямі. Після арештування його в Кременчуці, комдук над військами обняв от. Волох. Однак це не дало успішних наслідків. Большевики стачули під мурами Київа. На оборону пішли послідні полки С.С., котрі яко залигав оставали в місті. Але і они вже не були в силі стримати напору червоної орди. Прийшло здати Київ большевикам в місяць по здобуттю. Директорія виїхала до Вінниці, головний штаб Дієвої армії враз і від Петлюрою вибрали собі хісцем постом Жмеринку. —

По занятю Київа большевики затримали ся кільканадцять днів-набутий щоби відпочати і згуртувати ся до дальнього походу.

Після короткої перерви, прийшло ся військам Директорії під напором большевиків здавати місто за мітом. Упав Фастів, Ковятин, Житомір, Бердичів. Червоні війська зближали ся до Вінниці. Директорія опустила Вінницю і перенеслась до Проскурова, а з нею і штаб головного от. Петлюри. З кожним днем зближали ся большевики до Збруча на цілій лінії. Правительство Придніпрянської України тратило послідний краплик землі і переносило ся на територію Схід.-Галичини, а з цим утворював ся новий фронт для Галичан-проти большевиків.

Галичина висилала тоді братам Придніпрянцям свої послідні резерви поміч. Фронт українсько-большевицький стояв ще за Проскуровом коло села Бєгданівці. З Підволочиськ відішов Тарнопольський III. курінь I. погонського полка ім. Петлюри, а 21/III. 1919. р. повели большевики наступ на цілій лінії фронту та розбили війська У.Н.Р.

Розпочато спішну евакуацію Проскурова і Волочиська, де стояло несчисливое майно погружено в вагонах. Поїзд за поїздом спішив в напрямі Тарнополя. Команда двірця Підволочиська/пор. Дисий С./робила надлюдські зусилля, щоби це все майно по можности найскоріше відсунути як найдальше в зад. День і ніч безперервно ічались неімовірно довгі валізничі валки на захід. Іхали цілі валки стріловими до гармат та хрісів, провіянута одекі,

вікінці біженці та Директорія зі своїми міністерствами. А війська уряду У.Н.Р. не було видно, з винятком розбитків галицьких частин, котрі були вислані на підмогу. Прибуло лише три батареї придніпрянські.

З поспіхом творено новий фронт на Збручі. Переорганізовано сотні галицькі, розбиті під Проскуровом. З Тарнополя вислала Окруж. Військ. Коміда. нові сотні. З Коломиї /Заболотова/ Указ один курінь, а зі Станіславова дві батареї, котрі то вислав Л.С.В.С. Це все однак було в дорозі а большевики, по переломанню фронту під Проскуровом, дуже скоро зближалися до Збруча. Не було вже найменьшого сумніву, що большевики стануть над Збручем скоріше, чим приідути згадані військові відділи. З Тарнополя приїхав-висланий ОВК- сот. Кондратцький котрій мав обніти команду над цими новими гідтинками фронту ураз із своїм адютантом пор. Дацковим.

Було це 23/III 1919 р. Провізоричний панцирний поїзд, що Указ з під Проскурова, задержано для ужитку в Підволочиськах. Послідні поїзди витягнутою тої ночі із Волочиськ цим панцирником, під обстрілом місцевих большевиків. Над Збручем порозставлювано застави. Больщевиків в Волочиськах не було, однак зроблено це із обережності перед місцевими бандами, котрі ради рабунку могли напасті на Підволочиськ. На кілька днів перед цими подіями рослючато також евакуацію самих Підволочиськ. В Підволочиськах була велика військова продовольча, сухінічна і муніцурова база. Все це на всяку евентуальність треба було погрузити у вагони і відвезти в безпечніше місце. Робота ішла горячково і успішно. Транспорт за транспортом відходив вглибину Галичини, а в день 23/III відходив последній транспорт разом із начальником базісного складу полк. Падалкою. На стації остало ще декілька транспортів із Волочиськ та Проскурова, котрі кождої хвилини можна було відослати. Тому що в Волочиськах большевиків ще не було, вислано дві сотні і приміщені їх в стародубських казармах. Сотні ці мали за задачу здергувати лад та порядок в Волочиськах, щоб ще оставше майно можна було вивезти, а в разі якщо большевиків стягніть Уніопір, по можності зберігати в своїх руках Волочиська.

Ніч з 23. на 24. марта пройшла майже зовсім спокійно, крім одного інциденту. Застава, що стояла на залізничній мості на Збручі, дістала строгий приказ здергувати всіх прохожих. Командант сторожі набутъ не зрозумів як слід приказу. Що передтим вийшов бронепоїзд на розвідку за Волочиська і

вертав, коли вже майже зовсім було темно. Світла були всі погашені в поїзді. Тихо, без найменшого шелесту підіхав поїзд до самого мосту. Сторожа хотіла поїзд задержати, однак командант панцирника, чи не завважав, чи не скотів задержати ся, і хав дальше. Сторожа на мості почала стріляти на панцирник, думаючи, що це большевики. Повстало мале замішання. Вкоротці однак вияснилося в чим річ, а цілий інцидент обійшовся без жертв.

На другий день 24/III. окоło год. 10. ранком роспочали більшевики обстрілювати із бронепоїзда стародубські казарми в Волочиськах, де будо наших дві сотні. Місцеві більшевики начали відгрожувати ся стрільцями, що всіх їх виріжуть до одного, коли із Волочиськ не заберуть ся. Гут в Волочиськах вони не мають чого шукати і коли хотять боронити свою землі, та хай ідуть за Збруч. І ці погрози не остали без наслідків. Стрільців, що і так були вже здеморалізовані, здеморалізували погрози зовсім. По кількох перших стрілах опустили Волочиська і повернули за Збруч, а в слід за тим заняли їх більшевики. Поворот стрільців в безпорядку із Волочиськ дуже зле вплинув на стрільців, що були в Підволочиськах. Були це самі молоденькі хлопці, котрі не були ні разу в бою, а всякі страхіття про більшевиків, розказувані їм ріжними людьми, ще більшого страху наганяли на них. Повернувші сотні із Волочиськ сейчас вислано до обсадження Збруча. Артилерія /а було три батерії; легка, тяжка і кінно гірна/ почала обстрілювати стацію залізничну Волочиська. Більшевики не відповідали. В далечині видно було дим із бронепоїзда. Над Збручем також не влав ні один крісовий стріл. Настала зловіща тишина, знана лише старим ховнірам а яка настає звичайно тільки перед боєм. Поволи наступала чудова місячна ніч, повна прихрик несподіванок.

Около години 8.вечером паде один стріл за другим із Підволочиська в легких і тяжких більшевицьких гармат. Помітно, що стріляють на осліп, бо стріли падуть в різних місцях не спричиняючи жодної ткоди. Не довго це трвало, коли від сторони Збруча гуршами почали утікати з безладі стрільці. На запити чому угікають, не могли дати жодної відповіди. На лисях у них малювався паничний страх, та не було зінкої сили їх здермати. Одні угікають гостинцем Підволочиська-Гаркопіль, другі залізничним шляхом, а інші таки прямо полями в напрямі на захід. Примушенні обставинами, вицофали ся батерії та послідні поїзди відіхнули до Богданівки. Командант групи сот.

Кондрацький враз із пор. Дацковим відійшли пішки, як послідні, за званим шляхом до Богданівки. Около години 5. ранком 25/III. большевики заняли Підволочиська без бою. Поволи наступав сірий, мрачний ранок. На станції Богданівка все зупинялося. Після довшого маршу стрільці охолонули в першого переліжку. Тих що утікали гостинцем на Тарнопіль завернено. Комдт. групи сот. Кондрацький, сеначас рос почав акцію в цілі спаралізування та задержання дальнього большевицького наступу. Наш броневик доїздив лише перед село Супруківку. В селі були вже большевики і їх бронепоїзд. Дальше посувати ся було зараз неможливим. Біжидано на військо, котре їхало поїздами на поміч і на нового комдта. от. Ляєра. Наступ большевиків удається заразі задержати на місцях котрі вони заняли. Вечером того самого дня приїхав заболотівський курінь та дві батареї, пор. Валешти/помер на тиф на Великій Україні/ і пор. Сілецького. Небезпека ворожого наступу була виключена.

Дня 26/III приїхав от. Ляєр, враз із своїм штабом, призначений ДСВС. на командаста групи, котра принесла назву „група піаніч от. Ляєра”. Дні 27/III. ціла група рушала до наступу на большевиків, в цілі відбійкання Підволочиська, та видкинення їх за Збруч. Большевики не ставили великого опору і без більших трудів здобуто місто. Большевики відступили до Волочиська. Лінія задержала ся над Збручем. Большевики держалися на скідній березі Збруча. Східний берег Збруча єсть богато висший від західного, так що мали вони домінуючі становища над нами. Немов на столі лежали перед ними Підволочиська. В день було приміціємо неможливим перейти улицею, або іти на позиції. Сей час град куль з крісів і скорострілів обстрілював прохожого. Коли щось підозрілого запримітили, стріляли з гармат. В день місточко Прибидало вид жертвничини. Доперва ночию виходили з пивниць та ріжних закамарків люди, пухаючи за лож вою, а яких і так в Підволочиськах не було багато. Заюжніші повтікали в глубину Схід.-Галичини, а було богато таких що повтікали з большевиками. Були це переважно Поляки по частині і Жиди. На місці остала сама біднота, що з браку средств не могла вийхати із терenu війни, а в большевиками іти не хотіла. Жили по пивницях, землянках та ріжних норах ховаючись перед кулями. Ліпше мешкати они і не мали спромоги. Місто Підволочиська представляло образ руїни. Ще руїна світової заверухи для Підволочиська не минула, а також вже за українських часів дуже знищив їх вибух двох вагонів пороху і динаміту та тепер большевицька

артилерія своїми стрільбами довершувала цієго знищення. Ні одного дому не було деби були всі вікна, а тут і там виставали голі мури, лежали цілі купи ручавища - останки бувших гарнік будівель. На перший погляд кожий дізнається зваження, до че́рез місцевість цю не раз ні див перейшла куртаванна війни, та до че́сто мусіла она змінити свою владу. Бульевики за свого Правління в Підволочиськах не мали спрекоги болато зробити. Були всего два дні. Не обійшло си без штінгів, всіх запевнень що вони прийшли як освободачі, щоби експлуатувати народ із неволі капітулу, як також і без рострілів. Лід час нашого відступу із Підволочиська остало декілька таможніх стрільців, які не хотіли відступати. Їх бульевики зловили, роздягнули до нага, та побіч залишніх зляху в середку і міста розстріляли за це, що вони .. ужили в глицькі.. ариї.

Група от. Ласра не посувала ся за Збруч. Війська стянули над Збручем, заняли оборонні становища, а команда трупи почала реорганізацію.

Фронт групи от. Ласра простягав ся з півночі на півдні від села Щасливки до Тарноруди і ділився на дві підгрупи. Перша підгрупа сот. Губера обіймала частину фронту від Щасливки по валівничий шлях Підволочиська-Волочиська включно. Йому підлягало шістьсотень піхоти, один курінь У.С.С., котрий в короткім часі відійшов на польський фронт, сотня скорострілів /18 скорострілів/ пор. Кетнера /помер на тиф коло Бердичева/ і група артилерії полк. Біркенберга /две батареї/ котра тактично підлягала сот. Губерові А. Друга підгрупа болато слабша, сот Кондрацького, обіймала частину фронту від валівничого шляху Підволочиська-Волочиська до села Тарноруди на півдні, та складала ся із 4 сотень піхоти і групи артилерії полк. Руднева. Ліве крило групи душило ся із військами от. С. Петлюри, котрі під той час оперували в районі Кременця, праве крило з групою от. Оробка.

Група от. Ласра складалася із двох вже згаданих піхотних підгруп, двох груп артилерії полк. Біркенберга і полк. Руднева, що мали п'ять батарей, /3 полеві, 1 гірська і 1 тяжка / двох ескадрон кінноти /підх. Малецького до 40 Ґайдців, придніпрянська до 30 Ґайдців/, панцирного поїзду під командою чет. Квасниці, телефонічної сотні хор. Шексти та саперської сотні чет. Вороуса. Інтендантура /чет. Грицевецький І./ була в Вірках-Великих та дово-зила щоденно поїздом до Богданівки харчі, де була набірня /кор. Вукида/,

котра харчі довозила до села Супрунівки, де поодинокі частини їх посирави. Група мала свої полеві печі на хліб та свою різню. Штаб групи стояв в Богданівці поміщаючи ся в ьягомах. Командантом був от. Ляєр А., адютантом його пор. Бравицлер.

Фронт не представляв собою одної безпереривної лінії та дротяних перегород, лише поодинокі переходи на Збручі, як також і домінуючі узгір'я в міру потреби були обсаджені сильнішими або слабшими заставами зі скоро стрілами. Сам Збруч через великі стави та болота, які творить в цій частині свого бігу, тяжкий до переходу, а лише поодинокі місця додідні і тому дуже добре падає ся до оборони. В селах Щасливка, Пальчинці, Токи, Воробіївка і Пресівці зорганізовано місцеву міліцію, котра мала за задачу ставити опір в разі коли більшевики намагалися перейти Збруч. В цих селах була сконцентрована майже вся хіннота групи, яка на випадок яких небудь підозрілих рухів більшевиків, мала долосити команді групи. Більшевики і не старалися якісь відтинку підприємити якусь акцію. Всю увагу звернули вони на Півволочиська, хотів і старалися зняти. На фільварку, Лем'яхи, стояла застава в силі одної чети з скоро стрілом під командою хор. Шумили. На горбку 329, напроти села Дорофіївка, стояла друга застава. Часть населення села Дорофіївка була прихильна більшевикам та допомагала їм всікими способами. Одного разу перевезла військо більшевицьке через став, та разом з їм вдарила на заставу. Наступ відбито а до села вислано харжу експедицію. Половину села спалено і забраховано багато живого та мертвого інвентаря. З головних виновників нікого не злапано. Всі утіхи разом із більшевиками. Всілі Староміщина все стояла одна сотня в поготів'ю. Третя застава стояла в руїнах бувшого австрійського митового уряду, коло самого моста, який лучив Півволочиська з Волочиськими. Була це одна із найнебезпечніших сторожей. Через цілій день більшевики стріляли з гармат і скоро стрілів на ці руїни - знали добре що там є захопа. Найменший необережний рух з нашої сторони, стягав на намі руїни град мулъ. Страти були щоденно вбитими і раненими. Становище наше було однак дуже важне. Оно боронило переходу через міст на Збручі, котрий був зовсім ненарушенний. Висадити його було також неможливо, бо більшевики добре його стережли в день, а ночию підсували ся майже на сам міст, чого ми з приводу лихого

терену не могли робити. Два скоростріли готові до стрілу і одна гармата скована в саді в Староміщні, давали запоруку, що не легко обійтися большевикам переходом че цей міст. Четверта застава стояла в фольварку в Півволочиськах, п'ята в бараках де за австрійських часів були приміщені італійські полонені. На ніч ця застава підсувала ся аж до залізничного моста на Збручі. Шеста застава стояла в последніх домах по правім боці залізничного шляху.

Це був відтинок фронту, обсаджений підгрупами сот. Губера А. Запас підгрупи містився в польській школі в місті Півволочиськах, а одна сотня в домах Княжине, що лежить на захід від Півволочиська.

Слабша підгрупа сот. Кондрацького із центром своїх сил в Заднішівці, виставляла одну заставу в Заднішівці, другу в Мисловій, та одну чету із скорострілом в Тарноруді, котра лучила цілу групу в групі ст. Оробка.

На становищах стояло все три батерії. Батерія підп. Балашти коло Княжини, тиха батерія придиніпрянська в ліску, що єсть на право від річки Самець, та батерія підп. Сілецького за селом Заднішівкою на право від гостинця що веде із Тарнополя до Півволочиська. Дві батерії, з це гірська і легка, стояли в Супрунівці як запас і всегда уживано їх в міру потреби, як не цілі то поодинокі чети а навіть поодинокі пушки. І так одна пушка була скована в селі Староміщина та прямо звернена на міст. На випадок спроби переходу через міст мала она його знищити. Друга пушка стояла в бараках звернена на залізничний міст, щоби в потребі і його знищити. Ночию приїздив бронепоїзд на стацію Півволочиська і стріляв в гармати на стацію у Волочиськах.

Так представлявся фронт групі ст. Ляєра через цілий час. Дуже малі зміни заходили від часу до часу, відповідно до того, коли большевики в однім або другим місці гуртували більші або менші сили. Міжтим безпересічно будували наші сапери вздовж Збруча дротяні перегороди і окопи, особливо в підгрупі сот. Губера А. Перепроваджувано мобілізацію в цілому районі груп. З дезертирами поступово зазнали безлещадно. Група в короткім часі представляла собою під кожним зглідом добре зорганізовану і здисципліновану військову одиницю. На фронті повстала борба на місці.

Так житні цвітень та половина мая. Чимраз грізніші вісти приходили

із польського фронту. На цілій лінії уступали намі війська під напором французько-галерівської армії. З занепокоєнням та страхом виживав кождий як події будуть дальше розвивати ся. І не довго треба було ждати. Дня 17/V прийшов приказ ВКГА. вислати із фронту групи от. Ллера 1 курінь піхоти і одну батарею. Дня 18/V. погрузилися частини в Тарнополі і відіхнули о год. 11 вночі до Ходорова, де мали дістати від НКГА. дальні прикази.

/ Дальше буде/

Пор. Нахман Г—р.

Передісторія і історія жидівського пробоєвого куріння І. корпуса У.Г.А.

Семимісячне непокітне держання фронту протів ляцьких військ цілої Польщі, та двомісячні полеві боротьби ось-ось мали довершити на-дії-мрії, що Західна область Укр. Нар. Республіки удержить ся протів спо-коївичного опікуна гнобителя Ляха, та мали перед Світом задокументу-вати силу і державну зрілість Українців Схід. Галичини до самостійно-го життя. Во коли в половині мая 1919 року, на приказ імперіалістич-ної Автанти, вивікнані модерніми технічними матеріалами та перевезені поспішно на кораблях з Франції і Америки французько-польські від-діли Галерівців вдарили в ланцирний вал геройських грудей укр. борців то вони поліпшиши дорогі родинні простори північної і західної фрон-тової полоси, подали ся часово в зад перед ляцькою перемогою, однак би-тротою сокола зірвали ся до нової лютої боротьби з Ляхом- жадним кро-ви, життя і святого добра інших!...

Українське і жидівське населення ослушеної частин Схід. Галичини по-чуло сейчас над собою страшне ярмо та тверду шляхоцьку владу польсь-ких правителів. Їх панування і заводження „порядку“ ясують найкраще думи вогнів по наших селах і місточках, кровопроливи, звірства і могили-доказ культури Поляків і... Сенегальців...

Ці нові окупанти віднеслися і тепер з уродженою їм жорстокістю до все, так національно як і економічно, упосліджених і переслідованих ними Жидів, а головно до Жидів в місті Тернополі і ок лиці то є в осідку найбільше лояльних українських горожан жидівської народності, яка прямо відрухово в час влади ЗОУНР, від самої революції, ще 1.XI.1918 р., так фінансово як і матеріально старалася допомогти новооснованій, самостійній і демократичній Укр. Державі. Вже таки, зараз по прибутиї армії і польських адміністративних органів до Тернополя, прийшлося богато витерпіти національно свідомому жидівському населенню, яке так само як весь загал національно свідомих Жидів Схід. Галичини від початку революції держалося політики фільукраїнської, та циро і хвояльно відносилося до основаної молодої української Держави, що документувало співпрацею у всіх політичних організаціях та і сим, що віддавало богато своїх синів на поміч Українцям до святої боротьби за країну долю і волю з відвічним і зненавідженням ворогом Ляхом та українського як і жидівського народа. Ця поміч Жидів, а головно тернопільських, так була розлютида Поляків, що вони видумували для них такі муки, які не ріжнилися від іспанської інквізиції та переслідувань жидівського народа авантурістами на Україні, а може їх і перевислали.

І коли 2.VI.1919 р. нашим військовим частинам, під переможною силою наступаючої орди ляцьких полків, прийшлося покинути Тернопіль, тоді так для українського як і для жидівського населення міста і околиці настали страшні дні, а для Жидів зокрема катастрофальні наслідки лояльності до дотеперішніх господарів. По уступленню наших військ побідоносні Поляки - Галерівці зайшли цілими гурнами до міста та „свобідно“ розмістилися по помешканнях переляканих. Рівночасно з отсім зарадженням були, на домагання цивільного населення польської народності, заїмсані розстріли „ жидівських зрадників“ і українських та жидівських „шпіонів“ а рівночасно варварське знищання і насильства найгрізnejшого характеру на жидівській народності, а вкінці арештовання формально всіх Жидів, як підозрілих або здекларованих українських сторонників, або як жадних українських властій лиши тому, що не хотіли заявитися за новим господарем Ляхом, що ніс смерть і горе...

Ці трагічні події в один миг відродили у масах тернопільських Жидів рефлексії днів Содоми і Гомори... Гдісь на тернопільськім юдейським цвинтарі, подібна як на юдейських цвинтарях Львова, Перемишля і прочих місцевостей, що криваво потерпіла від погромів і ексесів польського „шляхорного народу“ за співучасть Жидів у визвольній боротьбі Схід. Галичини сяють золотими буквами на надгробних каменях аномально імпровізовані написом: „Для імені Господа і віро-ісповідання... життя трагічно віддав...“ Отсі та прояві ажині та такі самі по юдейських сирингах і срібницях галицької армії в Україні, як в Проскурові, Житомирі, Барі. Вершаді 1.т.д. нечаке вічний символ жертви юдейського народу Схід. Галичини у визвольній боротьбі Українців, евідентно докumentують та будуть документувати чинну співучасть Жидів у святій ідейній боротьбі за ліпшу долю і свободу до тепер гноблених народів!...

Та розстріли кількох юдей-націоналістів і державнил арештованих в міських в'язницях не заковали ляцької кровожадності. І зівідомості ціли почали сл розп всіднівати різні зрихи та іножити різні доноси на Жидів у всіх польських військових і політичних управах, а в парі з цим інші дозволи на всякі ексеси ироги Жидів. Тенка факт: чи - шовійстична ляцька товна га „шляхотна інтелігечція сколелепа співчасдоми побідані над нащою Галичиною аркією допускає ся на юдейським населенім грабежівое з кілької відповідності. Галерівці - польський авангард - показував висоту польської культури, то аркією оотчинини борід Жидів, то всілякими нашими звіргнами, як знасили будинки юдейських жінок і дівчат ї.т.д. Полігамна влада насильно притягала Жидів обох полів без огляду на їх вік, стан здоровя і соціальну становище до всіляких публичних робіт - хачоп у суботу та в суботу - і спісля за порозумінням з військовою управою арештувалася там прихильників Українцям Жидів, що вивести їх на дно самого цекла - ссюто таборів у Віскічу, Донбас, Вербсті-Лютоворським і.к. На прохалані тероризованог юдейського населення віла польська влада принципіалько всі відповідала, словом - Жиди були якісь час поза законом. Таке поступуванням ляцького правительства, що передав до кождій польській одиниці власті життя і смарти над кожним членом юдейського народу, боуило до краю інквізовані юдейські народи наск

у ЗОУНР а головно в Тарнополі, та зневолило їх провідників до негайного засновання самоохорони, щоби захищати загрожених та беречи майна і життя юдівського населення. Такто ці вічні скитальці — юди, старі і молоді рішили з повною реакцією, мимо пережитого трагічного наслідку аналогічної організації у Львові, зорганізувати ся для захисту і збереження юдівського життя і майна, а евентуально дія оружного здавлення лядських надувиль і звірств — висхідів польської культури... Вишколені ювири-юди, з бувшої австр. угр. армії, перебирають провід тої охорони. Молодіж під впливом цеї ідеальної цілі гуртується під проводом місцевого націоналіста і енергічного ювніра, поручника бувшої австр. 15. п. п. Саламона Лайнберга. Він виникла більше не тільки до оборони юдівського населення в часі польської влади в місті Тарнополі, але також на те, щоби з хвилею прибуття Українців станути перед ними, як колись польський юд Берко Йоселевич перед Поляками і оферувати своєму укр. Правительству бессаданий стяг до боротьби з Ляхом в цілі поліпшення домі жуда — скитальця, юда відвічного европейського Агасфера!..

І дійсно не була доля для цих вірних українських синів юдівської народності немилосерною, бо вже 16. VI. 1919 р. відбили бадьорним наступом галицькі стрільці Х бригади Тарнопіль від Поляків, так що цей юдівський легіон мав вже спримогу з правним господарем своєї країни виступити оружно проти захланників та жорстоких окупантів — рабівників спокою, свободи, землі і Держави українського східно-галицького народу.

Радість і ентузіазм тернопільських юдів були в прибутті наших військових частин незвичайні. Квіти під ноги та оклики на честь військ нашого первого корпуса, нашого правительства, себто диктатора Др. Петрушевича, розлягалися під гуком гарматних і крізових стрілів; той момент приніс молодість старим, діточку радість молодим, покріплення пригноблених і адію всemu пригніченному юдівському і українському населенню!

Комда I. корпуса, котрого командантом був полк. Микитка, розмістилася в торжественно пристроєній місті. Уповажнений еквакутивною юдівськ. терноп. мешканців, себто Ж. Н. Р., пор. Саламон Лайнберг, дотеперіаний провідник юдівської охорони, звернувся до комдта. I. корпуса полк. Микитки та представлючи цьому суть і ціль „Юдівської охорони” висказав бажання вступ-

пти враз з кількома сотками євреїв зорганізованих в один курінь до укр., Ралицької армії, та ідучи за голосом біжучих до борти з Ляхами єврейських ховчарів. просив сей час під провіднім заохоченням зброяю відослати його на Фронт, щоб піместити ся за криви. Комдт. Г.корпусу прийняв до відома ці рі вискази пор. С.Лайнберга і після обопільної згоди іменував його комдтом „Єврейського-пробоєвого куріння Г.корпуса У.Г.А.“ та приобіцяв як най-скорше дати спромогу засмотрити ся зброяю і всенічними матеріалами. Назва цього куріння у військових списках звучала дійсно „Єврейський пробоєвий курінь“ а тільки зі згадів політичних носив він офіційно назву „Пробоєвий курінь Г.корпуса Гал.Армії“. Потім сталими організаційними єдностями назначила корпусна команда село Остапів на півд. схід від містечка Скалаги.

Курінь був адміністративно самостійним, а оперативні підлягав прямо приказам комдти. Г.корпуса, юдів, чотирох дістав-помідо того що корпус мав сам дуже мало-однострій, харч, фураж, гроші, муніцію та старшина підстаршина і стрільців до доповнення станову. Адміністративно мав цей курінь власні прокуратуру і ліквідатору, а завдяки годішним умовам зитворенням члубом ляхів, сягнув скоро число 1200 людей включно з приділеними пор. Лайнбергови інструкторами і старшинами. Кількість 4 сотні по 220 людей, одчу сотні скоро отримав в 8 скороотрілам по 500 набоїв на кожний, одчу чету кінноти, одну чету саперів, 1 чету телефоністів і радіо стацію пор. Лайнберга, який з фаху електротехнік, інсталював її зласним трудом. По короткім але інтенсивним і основним своєму виннолі, частине ця, як пробоєвий курінь входить в склад Г.корпуса Укр. Гал. Армії.

/Дальше буде/

З діяльності Кульм.просв. Кружка.

В УКР. ТАВОРІ в ліберці від 7. грудня 1920 до 31. січня 1921 року.

Ваділ вибраний на загальному зборах 7. грудня 1920, р. застав вже отримав секції курси та установи, що були основами або з рамени Культурно-Просвітного Кружка, або піддавати ся під його заряд, як під центральне матірне товариство:

1. Театральну секцію,	8. Курс німецької мови,
2. Співзацько-музичну секцію,	9. Курс неграмотників,
3. Спортивну секцію,	10. Курс малограмотних,
4. Історичну секцію,	11. Відчитову комісію читання часописів для стрілецтва,
5. Фотографічну секцію,	12. Вібліотеку Кружка,
6. Курс гімназіальних і семинаріальних абитурієнтів,	13. Крамницю Кружка,
7. Курс французької мови,	14. Редакцію часописів „Укр. Скіталець”.

За час існування нового виділу оснувалися:

1. Гурток українських учителів,	3. Державно поштовий курс,
2. Курс вищої освіти для стрільців,	4. Курс французької конверсації.

Гурток укр. учителів оснувався 25. грудня 1920. на своїх перших Загальних зборах і має на цілі поширювання освіти між стрілецтвом при допомозі курсів і відчитів та власне самообразування. Членами учителя. Гуртка ведуться курси неграмотних і мало грамотних, члени гуртка заняті також на гімназіальнім і семинаріальнім курсі, на курсі вищої освіти та інших курсах і секціях. Виділ поробив заходи, щоби згуртувати тих які вчилися один цем, чи то до кваліфікаційного, чи до виділового іспиту та старання засновувати для них курси і зложити іспитову комісію, яка могла би перевести ті іспити.

Курс вищої освіти для стрілецтва розпочався 15. січня 1921. р. Отворити його скоріше не було спромоги з браку приміщення, хоч заходи до його основання робив ще старий виділ. Роблені заходи о приміщення курсу в одній з місцевих школ не увінчалися успіхом, а одна салля, яка є в розпорядженню К. П. К. заняття перед полуднем курсами неграмотних і малограмотних, а по полудні курсом торговельної французької і англійської мови та пробами хору і музики співако-музичної секції. Виділ мусів поробити старання о другу саллю, яку дало ся устроїти. Тут відбувається перед полуднем наука державно поштового курсу, а по полудні наука курсу вищої освіти для стрільців. На цей останній учається 65 стрілецтва.

Державно поштовий курс розпочав лауру 17 січня 1921. р. Учасників має цей курс 52.

На курс французької конверсації ходять або абсолювенти первого курсу французької мови або ті, які настільки обізнані з французькою мовою

що початкові науки сеї мови їм не потрібно.

ЗВІТ ПРО РАЦІЇ ВИДІЛУ КУЛЬТ. ПРОСВ. КРУЖКА ТА ПООДНОКІХ СЕКЦІЙ
І УСТАНОВ.

Виділ дбав так про матеріальну як і про всяку іншу поміч для своїх секцій, курсів та установ тай вів при помочі своїх органів контролю над їх працею і настиковим станом.

Заходом виділу построено Зарядом табора ще одну салю де відбувають ся курси вищої освіти і почтовий. Устроено при співучасти співашко музичної і театральної секції 12 грудня 1920 р. „Андріївські вечериці”/Андрея/ 30. грудня „Драгоманівське свято” 13 січня 1921 р. „Маланчин вечер”

Заходом виділу відбули ся три виклади а се 16. і 17. грудня 1920 р. проф. Андрієвського на тему: Історичний огляд останніх лодій на Великій Україні у звязку з діяльністю укр. організацій; 4 січня виклад чет. Др. Мельницького п.з. Державний устрій в історичному розвою.

Відсилається прочитані чеські і німецькі часописи до табору укр. полонених в Тухолі а українські, російському відділові у Братиславі.

З рамени кружка виставила театральна група чеської „ІМКИ” з Ліберця дня 12. січня 1921 драму у 4. діях Альойза Іраска „Войнарка”, а 18. грудня 1920 брали члени співацько-музичної секції на вечерицях укр. академічної громади з Праги у Молодій Болеслав.

Театральна секція. Дня 12. грудня на „Андрея” виставлено сценічні образки а то: У фотографа, Резервіст, тай Вероника; другого січня 1921 історичну драму в 5 діях а 6 віделонах: Айтось Дукат; 7. січня 1921 драму в 5 діях Того бічного: Жидівка Вихреська, а 13 січня на Маланчинім вечері сценічні образки: В суді, Говарии комісар тай У фотографа а крім цего Циган з медведем і Американська фігура. Дня 23. січня відбули ся Загальні збори секції. Майно секції досягає 30,000 кч. а стам наси з днем 31. січня 1921 виносив 1140 корон і 81 сотників.

Співацько музична секція брала участь у відсвяткованню „Андріївського вечера” „Драгоманівського свята” та „Маланки”. Крім цього грава при кожній театральній виставі в антраکтах. Сімох членів секції дедеговано до Молодої-Болеслав, де они грали у спілці з оркестром Укр. Бригади з Німецького-Яблонівого на укр. вечерицях уладжуваних праською Академічною Громадою.

Спортова секція за час зід 14.грудня 1920 до 24.грудня відбула 30 поїздок лещетами в тутешні околиці. Від 3.січня 1921 відбував ся курс боксування, від 4.січня курс шерми /італійська школа/ від 15 січня курс танців а щодня стало тяжка атлетика та загальна руханка. Дня 28 січня рідзула ся Загальні збори секції. Інвентар єї числить 24 предметів, а бібліотека 11 спортивних книжок. Загальне майно 4381 к.ч. і 95 сотиків. Стала каса з днем 31 січня 1921 с 284 к.ч. і 45 сотиків.

Історична секція. Діяльність секції обмежується ся головно на збирання історичних матеріалів і мимо того, до тут зібрани люди, яких вже по кілько разів обробовувано зі всего, найшло ся між ними де богато цінних історичних матеріалів. Архів секції числить 123 чисел * "із деякими числами більше предметів. Знаходяться там деякі опрацьовані вже історії поодиноких частин укр.армії / в рукописях/, історичні оловідання, сломини, дневниці частин, денні і окремі військові накази з часів У.Г.А. карти, шкіци, пляни, летучі листки, витинки з різких часописів що торкають ся справи Схід. Галичини і Великої України, брошури, відтиски військових печаток, самі печатки та пр. Крім цього постарається виділ, що в „Скітальці“ друкується хроніка табора п.з., „Зхіття і буття в таборі в Ліберці“ а крім того і деякі інші річки. На однім із засідань виділу ухвалено передати архів секції Видлови Культ. прос. кружка, однак збиранням матеріалів займається ся секція дальше.

Фотографічна секція зробила до дня 31.січня 1921 року 75 знімок. Відбув ся курс печатання пігментовим папером та курс ретулювання. Дня 20 січня відбулися загальні збори. Секція має власний фотографічний апарат а майно єї досягає 1200 к.ч. Стала каса з 31.січня 358 к.ч. і 8 сот.

Курс гімназіяльників і семінаріяльників обітурієнтів числить 96 учасників. Цього курс гімназ. 61/між ними 2 екстерністки/ курс семінар. 35.

На курс французької мови ходить 13 учасників а на курс французької конверсації 6. Поступи в науці добре.

Число учеників на курсі німецької мови зменіло, а це тому, що учасників або відкомандовано до робітничих відділів, або відійшли до лічниці. Як також на курс вищої освіти і курс почтовий. Є тепер 12 учнів. Поступи в науці гарні.

Наука на курсі неграмотних і малограмотних розпочала ся 6 грудня 1920.р. На першім курсі є 81 учеників. По великих короводах маємо вже тепер тільки букварів, що на діях учеників, котрі разом мешкають, припадає одна книжка, а ті що мешкають самі, дістають підручники кожий осібно.

На курсі малограмотних є 37 учнівів Шкільних підручників нема, однак управа радить собі в той спосіб, що позичає з бібліотеки таку скількість брошурук того самого змісту, кількоє є учнівіз, і ці слугать їм за підручники. Учніві дістають зонти оліви і книжки даром, так що наука їх нічого не коштує. Учиць ся крім читання і писання також рахунків і співу, а буде ще кілька викладів з рідної історії та господарства. Стан каси з 31 січня 1921 виносить 139 к.ч.

Комісія для читання часописій для стрілецтва старається, щоби можна було щодня читано стрільцям під час пополудневого заняття найважніші зі звесті з часописій. Часописі дає 1 місяць.

Бібліотека Кружка числить 962 томи в різних язиках. Загінтеоровання бібліотекою значне і то так у старині як і у стрілецтві. Прі бібліотеці находити ся власна переплетальня. Стан каси 31 січня 45 к.ч. і 25 сот.

Крамниця Кружка розвивається ся гарно. Білянис ст з днем 31 грудня 1920 каса..... 625' 17 к.ч.

товари..... 10094' 96 " " біртел..... 3890' 00 к.ч.

довгники..... 43' 55 " " майно 4/ХІ 920.. 829' 58 "

обсанова..... 180' 36 " " чистий зиск..... 6218' 96 "

разом..... 11638' 54 к.ч. 11638' 54 к.ч.

Редакція Укр. Скітальця. Друге число вийшло 24 грудня 1920.р. з 300 примірниках, а третє число 14 січня 1921 у 350 примірниках. Часопис розсилається ся до Праги, Відні Нім. Яблінного, Ужгороду, Чоп, Кошиць і т.н. Так що є надія, що бодай в архівах, як в Ужгороді, в архіві нашого кружка та в архіві в Нім. Ябліннім все таки будуть збережені всі числа для будущності. Стан каси з днем 1. січня 1920 337 к.ч. 20 сот.

Каса Культ. Прос. Кружка: Оборот від 7/ХІ 920-до 31/І 921.

Прихід..... 13191' 91 к.ч. Розхід..... 11843' 70 к.ч.

КАСА з 31/І 1921.... 1348' 81 к.ч.

За Виділ Культурно-Просвітного Кружка в Ліберці

Пор. П. Мигович, писар.

От. Р. Волощук, голова.

З театру в укр. таборі в Ліберці.

Театральна секція Культ.-прос. Кружка виставила 7. січня 1921 драму Тогобічного на 5 дій „Жидівка Вихрестка“. Підклад драми ось який:

Степан влюбився в жидівку Сару, Лейбину мільярову дочку. Коли Лейба лагодився віддати Сару за Йоселя, то вона втекла із Степаном до попа. охрестилася і обое повінчалися. Лейба збожеволів. з горя, що його дочка жидівка зрадила вірі, і блукає гаєм коло свого мжини та шукає своєї Сари. Бувша любка Степана, Пріська, котру він через Сару покинув, присягла пімсту невірному Степанові і своїй розлучниці. Хитрощами привернула Степана назад до себе а Сара - тепер Марія - із роспухи повісила ся.

Вистава драма зробила дуже гарне враження та весь час приковувала до себе не тільки очі, але і душу. Степан /пор. Чайківський/ віддав удачно душевну боротьбу любовника - сороколюба сднак не вітрогона, але сентимента ліста, який хоч любить все трету, то все таки жалує за другою і першою, та радби наскраче на всіх трьох ленити ся. І хоч відпихає від себе Пріську, яка просить його не кидати єї, хоч відитовхує та грозить замкнута пельку коли вона, ходячи за ним назирцем, стає свідком як він із Сарою стікає до попа, то не відчувалося відразу до того невірного Степана, що міг викликати, колибі був представив тип сороколюба-вітрогона. Мимовільно процалося яому навіть тоді, коли вже жонатим обнімає Пріську, коли хотів вбити рідну дитину, та коли із за його пропала місце вірна дружина. Того враження не бувби він викликав, колибі був віддав тип бутного очайдуха, що перехідає дівчагами як оріхами, і якраз в тім вартість його гри.

Сара /п-ні Трачева/ представила нам вірно жертву жіночого серця, жертву кохання, яка з того приводу покидає одиноким старого батька, покидає батьківську віру тай їде жити з тим, кому душу віддала. Душевні борби виходили так природно, що буде ні сліду чогось удаваного, чогось винуватого, чогось... на сцені. Іде до хати свого божевільного батька за поділти собі смерть, бо без Степана котого серце вже не є, не може жити. Хоч жаль за рідною дитиною, хоч бореться з собою, то все таки любов до Степана леремагас. Вона мусить згинути, щоби увільнити Степана.

Прієська /п-ні Андріївська/ віддала тип дівчини, в якої зразу горяча-пристрастна любов і зависть перемінюються у ще горячішу ненависть і бажання пімсти. Відданя зразу цирої а відтак удаваної любові, якою обмотує легковірного Степана, та відданя того рафінованого лицемірства, так пристрічі з Сарою в її власній хаті, як також при стрічах із Степаном, та остатогиджування Йому Сари і її жіденяти, заслугує на повне признання. І коли при оплакуванні мертвої Сари Степаном перебігає гасм та вдоволені своїм ділом висказує радість побіди тільки одним „ха-ха-ха”, то в тих звуках начебутти не лірський а діявольський сміх.

Лейба /чет. Миханців/ відограв свою роль так, що здається не бувши викликав іншого враження і той змиріяний Лейба, якого автор заставляє проголинати свою дочку одиначку за зміну віри та за невдячність, та якого відтак заставляє блукати божевільним по гарю коло свого млина а вкінці оплакувати свою мертву Сару.

Це ті чотири головні ролі. Та і старий Панас /Др. Чумак/ і Кулина мати Степана /п-ні Флінто娃/ і Лейбина майничка Оришка /п-на Віметаль/ і другі відограли свої ролі як слід і дошукувати ся яких подібок узажав би я прямо Гріхом якраз із за того загального враження, яке виніс з вистави.

2. Войнарка. В салі нашого театру відограла 12 січня 1921 р. група аматорів із чеської ІМКИ з Ліберця драму в 4 діях. Альбіза Іраска „Войнарка“. Короткий зміст є такий:

Син бідної вдови залибився в гарну дівчину в яку залибився також богатий Войнар. Дівчина, хоч любить вдовиченка більше чим богача, одна віддає ся за того а нещасливий коханець вступає до війська та бореться під Сольферіном, де зустає ранений. Тимчасом Войнар умирає. Богату вдову сватає, ба навіть і брат єї мука радить єї віддавати ся, щоб господарство не

лідуладаю. Вона не хоче віддавати ся а це тему, є б'єть ся, щоб вігчим не збиткував єї семилітнього синка а відтак і тому що єї гризе сумління за давним любчиком та непевність, чи він де вже і не згинув ізза єї причини. Бувший любчик вертає в село легким інвалідом на руку і шукає хісця, щоби де стати її найми. Його приведено до Войнарки, що якраз потребувала наймита і він займається в неї. Зразу спраує ся добре, любить та пестить єї сина, однако-зіпсований військом-любить також гру в карти. Брат бувшого єї мужа рдить прогнати найми. а-картечника, але Войнарка не годна цего зробити, ба навіть рішається віддати ся за него і приймає його матір лебрачку до себе на життя. Доки наймит не знає про любов своєї господині, доти і поводив ся помимо своєї пристрасності до карт це досить по людські. Однак коли вже став нареченим Войнарки та вбрався у гарну ларубоцьку одежу яку йому справила суджена, то змінив своє поведіння. Ходив грati в карти та ні дбав вже про синка Войнарки Коли хлопець задорів а Войнарка йдучи в город по ліки оставила свого судженого, щоби його пильнував, то він лишив його з самим після до гостинниці грati в карти. За те відрекла ся його Войнарка а товарімі, з якими передтим маючи гроші весело бавився, цей набили його. Віл просив, щоб Войнарка навід його примяла однак це не був жаль за провину а бажання стати знов богатим і пімстити ся на своїх товарищах. Тому що Войнарка не х тіла його навід приняті, хотів він застрилити єї синка, як причину своєї недолі. Войнарка і його маті не допустили до того що він застрилив себе. Хоч і як болить Войнарку серце із зачіткою колишнього любчика а опісля наймита, якого хотіла поставити на ноги, то мимо супротивності брата бувшого свого мужа, како занести мерця в свою хату, що б зіддати йому послідку прислуго та подоронити до людському.

Вистава виклала загально добре, а деякі з аматорів грали прямо артистично. Іс тільки душевне вдоволення та бодай часову розраду справили нам аматори своєї виставою, але познакомили нас також із своєю народньою життєю та в народніми чеськими стролами з половини XIX віка за що їм належить ся від нас вдяка.

Маланчик вечер. Заходом Культ.-просв. Кружка відбув ся 19 січня с.р. в таборовій театральній салі Маланчин вечір при співучасти Театр. секції і співмузичного гуртка. Відспівано "Задзвінімо" Воробкевича, вяванку стрі-

лецьких пісень Гайворонського „Стрілецьким шляхом” і „В горах грім гуде” Маковець-Колесни, та при живім образі за сценю „Ой та захурилися “стрільці січові” Р. Купчинського. В антрактах грава музика а театральна секція виставила кілька фантастичок а то: В суді, Товариш комісар, У фотографа, Циган з медведем, а хор. Ткачук відповів „Стойте корчма над болотом”. О 12. год. виставлено живий образ із подвійною зміною сот. Буцманюка, який представляв старий і новий рік. Чет. Дольницький виголосив на прощання старому а на привіт новому рокові бесіду в якій яркими красками з малював 1920. р. і робив з него гіркий та досадний білдинс.

Вже видно промінності лучі сонця-кінчiv бесідник-як падуть на рани рідного краю, гріють їх ніжним чарівним теплом і в наболілу душу лягти повну надію на засищенну весну а в серце ворога втискають жах перед страшною пімстою..... а закінчив:

„Та кров, ті рани, слози,	Дрожіте переможці!
Кріаві намі жертви,	Во меч ваш подербить ся -
Ридати муть по віки	А наш вогонь не згасне,
Й за смерть жадати смерти....	Вулькан наш готовить ся.”

По привітанню нового року вели ся товариські забави до пізної ночі. Вечер вилав на загал гарноа фальшиво достросних струн не хочу торкати ся бо і дійсно було фальшивих товів мало. Як жор так і гра тих, що виступали, були зовсім удачні, та і забави... Одно тільки хочу зачіпти а це, чому в піснях зміняється слова авторів тих пісень?! Воробкевич писав „Зазвенімо разом братя... та „Пожажімо супостатам”, а не „Зазвенімо... а відтак Ми покажем супостатам”. Коли автор писав так, то видно мав якусь провідну думку гармонізуючи так слова. Та яка гармонія слів у тій зміні, або чи потрібна тої зміні?.. Це не те що „Ще не вмерла... і Вже воскресла Україна” Така зміна тільки псує а нічого не направляє. Найкраще не змінювати слів, а як хто вже впер ся з якою небудь причини конче щось змінити, то чому приміром при „Стрілецьким шляхом” не змінено:.. наступають на три шляхи „москалі” на нас, коли ми вже були на Україні і знаємо яке значіння має слово „москалі” у народу. Також і гармонізація слів у „Стрілецьким шляхом” храмас, бо коли гармонізується пісні, то не лише музика, але і слова повинні бути згармоніовані. Справді воно під музичу не зле, коли

по музичі, Летіла куля понад гору "прийде грімке", Слава тобі отамане" – але коли по думках „Упав стрілець і не встане вже" ... упав від трох куль на все" прийде „Слава тобі отамане" то воно таки разить, хиба що отаманови належить ся як богови хрівава жертва. Можеби хто із наших музиків застновив ся над тим місцем.

Та цим не роблю я закиду корови, протиєнно треба сказати, що він помимо того що не був чисельно сильний, зробив те, що належало, зовсім бездоганно. Однаково немило воно вражає, чому в хорі якраз так мало співаків, коли в таборі їх тільки, що можна нині граблі гатити. Я бодай не бачу причини, чому деякі ланове так дуже шанують свої дорогочеві голосочки, своє цінне здоров'я та свої шановані ніжки, що не можуть приходити на проби, щоби виставити де треба такий хор, як можнаби виставити. Колиби тільки трохи почуття громадянського обовязку, то не такий бувби наш хор! Але то у нас вже так, що як не мусить і нащо? Хай там одні і ті самі товчуться, як Марко по пеклі, та затикають собою всі діри, а ми – на теж то ми і не можемо і без того, нам такими марнициами не занимати ся.

С. Г.

Яків Голома.

З життя і буття в таб. в Ліберці.

1/XI. 1920 святковано другу річницю існування З.О.У.Н.Р та заприсяжено всіх на вірність своєму Урядови. Свято описане в 2. числі, Скіталъці.
2/XI. 1920 виставила Театр. секція драму „Невольник" у власнім театрі зроблені в бараку майже самими старшинами головно бувими У.С.С.

- 4/XI 1920 дав Співацько-музичний гурток концерт для хорих старшин і стрільців у військовому шпиталі в Ліберці-в місті, в театральній салі шпиталя „Заложні немощніца”. На концерті було таоже багато Чехів.
- 6/XI 1920 скликав от. М. Мачейович збори на яких оголосив що Укр. Бригада в Нім Яблонкім оподаткувала ся 8% від гаж своїх старшин на фонд здів і сиріт по поляглих старшинах Укр. Гал. Армії. Громі ухвалили таєшні збори ужити покищо на позички для старшин і стрілецтва в цілях студій. З них приділили 20.000 к. ч. на позички для Ліберчан, які прийшли сюди. Завідувати тим фондом поручили наші збори вже існуючому „Комітетові наглої помочі”.
- 7/XI 1920 відбулося святочне відкриття нашої таборової ІМКИ в новому льокалі. Салля білена, стовпи розмальовані національними красками, на стіні викмальовано велике погруде Шевченка сот. Ю. Вуцманюком. Концерт даний Спів.-музичною секцією випав гарно. На відкриття приїхали делегати від головного заряду ІМОК з Праги, два Американці і два американські Чехи. Увечері відбулася театральна секція з нагоди відкриття ІМКИ 2 і 5 дію драми Неволиник, до попередніх танець „коломийка”. На виставі були згадані представники ІМОК.
- 8/XI 1920 відбулися 3. Загальні збори Театр. секції. Виділ складається із 16 членів, головою чет. Др. С. Чумак.
- 16/XI 1920 відбулася перша лекція на 6 місячнім приватнім торговельнім курсі абітурієнтів, зорганізованим сот. М. Пенчаком. Наука відбувається щодня в салі Култь - прос. Кружка 4 до 5 год. денно, під проводом директора торгов. академії з Ліберця. Учителі також з сеї Академії.
- 19/XI 1920 вернула часть робітничого відділу з Терезина що відійшов тури 20/IX с.р. Службу по них перебрали вже вишколені чеські рекруті.
- 20/XI 1920 оснувався курс англійської мови. Учасників до 50 а вчителем професор торговельної академії з Ліберця.
- 23/XI 1920 розійшлася вістка, що замість запевнень, що інтерновані в Ліберці дістануть таку саму платню як в Нім.-Яблонкім, знижено так старшинам як і стрілецтву льон із 3 к. ч. на 50 сот. денно. Вістка справдилася, бо приказом Заряду табора з 21/XI с.р. проголошено це зарядження чеського правительства. Ті що мають якесь заняття в таборі дістають і даліше 3 к. ч. денно, та їх не багато;

виставка. Театр. секція одноактівки Чехова „Медвідь” і комедія А.
Франца „Про чоловіка, що сидив сяд з жінкою” у салі власн. театру.
27/XI 1920 почала ся знова перервана наука и гімн. і семінар. курсі в сві-
лі вибудованій в більшій часті самими учасниками курсів. Учитель-
ський збір гімн. курсів: Лукіянович Олекса /управитель/, Кравець Остап
Голота Яків, Вахняк Дмитро, Бадицький Олекса, Гуда Федь і упр. народ-
ної школи в Ружодолі /Розенталь/ коло Ліберля Тонеши Йосиф, що вчить
чеської мови. Учеників 59; учительський збір семінар. курсів: Голота
Яків /педагогічний управитель/, Кравець Остап, Вахняк Дмитро, Чарнець-
кий Василь, Будз Петро, Чорнолаз Василь, Бринський Михайло, о. Кідріян
Іван. Учеників 35.

28/XI 1920 скликано збори з нагоди зниження денного льоду З к.ч. на 50 с.
і ухвалено звернути ся до нового правителства, щоби подбало о поліп-
шення долі Лібернан, як також до Укр. Бригади в Нім Яблоннім о тим-
часову матеріальну поміч. Рівночасно ухвалено, що мусить ся спокійно
витерпіти колибік живіть і тих 50 сот. денно не давано.

/Дальше буде/

Чого потребує Редакція!

Редакція потребує конче одисів падолистових днів з Бродів, Підволочи-
сік, Рави-Руської, Дрогобича, Борислава, Городка, а хрім того зі всіх дру-
гих ще до тепер не оповіщених у „Скітальці” місцевостій в Галичині і Бу-
ковині, хочби навіть і з Пацикова. Також потребує вісток як поставали пер-
ші групи, в яких повставали пізніше полки, бригади і корпуси. Загалом од-
ного — і то головно того одного — потрібно Редакції, а що її ре-
дакційна тека, себто „броцак” вивезений з Корсової, не стояла із позападани-
ми боками, як Гододна корова.

Адреса: Редакція „Українського Скітальця” в укр. робітничім таборі в Лі-
берці, барак Ч. 2 на Чехах.

ЖУРНАЛ ВИХОДИТЬ НЕПЕРІОДИЧНО.

ЗЛОЖИВ ПОР. ГОЛОТА Я.

ВИДАЄ КУЛЬТУРНО-ПРОСВ. КРУЖОК В ТАБ. В ЛІБЕРЦІ.

Зміст:

1. Грушнок - Кравде . . . Під теперішній мент.
 2. В. А - ий Маштва.
 3. Пор. І-я і пор. О-ий: Садбіровські падомістові дні 1918.
 4. Валод. Виноградський: Спомини з падомістового перевороту в Балаклоді і Ліску.
 5. І. Н. Слюсаренко . . . Три поклони
 6. Акм. Романік - ик . . . Група от. Слаєра.
 7. Пор. Нахман Передісторія і історія жидівського пробосцового куріна.
 8. Г діяльності Луцьк. просв. Кружка в укр. таборі в Лідерці.
 9. Іл. І. Г театру в укр. таб. в Лідерці.
 10. Ілія Блохма Г питта і бутта в укр. таборі в Лідерці.
 11. Чого потрібув Федакуця.
- Образки на стор. 1, 26, 30. рисував пор. Аїцинський.
- " " 9, і гідно на вікні . . . Іванею.
- Оригіналми в сучасні Св. Пастернак.

Ціна цього видання 250 к. т.